

ГОПІАНОГО училища були: Ф. А. Годун (1944 - серпень 1946 рр.), П. Б. Семко (1946 -1948 рр.), Г. З. Нишпорський (1948 рр.), І. А. Харченко (1952 рр.), І. Ф. Усенко (1953 рр.), Н. М. Ілляшенко (1956 рр.), С. Т. Мацкевич (1960 по 1971 рр.).

В 1971 році педагогічний інститут був реорганізований. Природничий факультет було переведено в Житомирський педагогічний інститут, а факультет підготовки вчителів початкових класів в Уманський педагогічний інститут. Приміщення його було передано Бердичівському педагогічному училищу.

В Бердичівському педучилищі готувались кадри різних педагогічних професій: вчителі, вихователі, музкерівники, піонервожати.

Директорами училища були: О. М. Фролова - з 1971 по 1978 рр., Г. Іо. Уткіна - з 1978 по 2002 рр., а з 2002 року призначена А. Олейчук.

Матеріальна база училища сьогодні - це приміщення загальною площею понад 10000 кв. м. Основний корпус складається з 33 кабінетів, актового залу на 300 місць, кімнати українського побуту; у корпусі музичного відділення - 50 класів для індивідуальних занять, спеціалізовані класи для занять хору, хореографії і ритміки, актовий зал. Спортивний зал училища загальною площею 517 кв. м. У ньому проводиться не тільки заняття з фізкультури, але міські й обласні змагання з баскетболу, волейболу, інших видів спорту, спортивні свята. Училище має п'ятиповерховий гуртожиток, де є 186 кімнат для проживання.

Станом на 01.01.05 року у Бердичівському педагогічному коледжі навчається 595 студентів, працює 113 викладачів. Діють такі факультети: „Дошкільне виховання”, „Соціальна педагогіка”, „Педагогіка та методика середньої освіти. Музика”.

* * *

1. Центральний історичний архів у м. Києві. - Ф. 442. — Ст. 655. — Спр. 218. — Арк. 10, 30, 42.
2. Центральний історичний архів України у м. Києві. - Ф. 442. — Ст. 660. — Спр. 193. — **Арк.** 14.
3. Марковський Б. М. Бердичівська земля з найдавніших часів до початку ХХ ст. — Бердичів. 1999. — с. 65.
4. Лейчук А. О. Стельмах Т. П. Бердичівське педагогічне: історія та сьогодення. — Бердичів, регіон, вид. 2003. с 3, 4, 11.
5. Костриця М. Ю., Пашківський Ф. Б. Бердичів: Історико-краєзнавчий нарис. — Житомир: М.А.К, 2000. — С 49.
6. Звігальський Я., Іванов М. Професійна освіта на Україні. — Олександрія, 1927. — С 236.
7. Павлюк С // Земля Бердичівська. — 1999. - 12 бер.
8. Казмірчук А. До історії міста Бердичева // Рад. Шлях (Бердичів). - 1940.
9. Бердичівщина: поступ у третє тисячоліття: Науковий збірник „Велика Волинь”. — Т. 22 / Відповідальний редактор М. Ю. Костриця. — С 216.

ДОДАТОК

1. Меморіальної дошки не встановлено.
2. Міський голова Глеб Володимирович Линовський.

М. Є. ЛУТАЙ
(*м. Житомир*)

ДО ІСТОРІЇ „КОНТРРЕВОЛЮЦІЙНИХ” ОРГАНІЗАЦІЙ В БЕРДИЧЕВІ

До середини 30-х рр. ХХ ст. ціною неймовірних зусиль нашого народу було досягнуто вагомого успіху в розвитку народного господарства УРСР. Україна стала індустріально розвиненою республікою СРСР. Однак у політичному житті суспільства спостерігався відхід від демократичних принципів. Він був пов'язаний з утвердженням тоталітарного режиму в країні, складовою частиною якого став масовий терор проти власного народу. Проголошена Й. Сталіним теорія „загострення класової боротьби” в міру подальших перемог соціалістичного будівництва, вела до поширення репресій, які охопили широке коло людей. За цих умов прийняті Конституція СРСР (1936 р.) і Конституція УРСР (1937 р.) не забезпечували демократичного втілення в життя їхніх демократичних положень - недоторканість особи й житла, скасування обмежень прав деяких категорій населення, таємниця листування тощо.

Необґрунтовані репресії на межі 20-30-х рр. були початком тотального знищення народу в 1935 - 1938 рр. Об'єктом терору стало не тільки Корінне населення республіки - українці, а й інші народи, які проживали в Україні - греки, вірмени, німці, поляки, чехи, євреї. Сьогодні це здається неймовірним, але був доведений навіть план репресій. 31 липня 1937 р. ЦК

ВКП(б) затвердив наказ Єжова місцевим органам НКВС, згідно з яким за 4 місяці поточного року необхідно було репресувати 268950 чоловік, з них негайно знищити 75950.[1]

В Україні органи НКВС почали сумлінно виконувати цей наказ. Почався пошук і викриття різноманітних „контрреволюційних організацій і блоків”. Протягом 1931 - 1941 рр. В Україні було „виявлено” понад 100 різних „центрів”, „блоків”, „організацій”. Лише в одній Житомирській області з 1 жовтня 1937 р. до 15 лютого 1939 р. було „викрито” і ліквідовано 19 „націоналістичних контрреволюційних організацій і 27 повстанських груп”. [2] Хвиля терору заповонила наш край. За свідченням начальника Житомирського УНКВС Г. В'яткіна лише за 1937 р. та частину 1938 р. в Житомирській області було репресовано більше 20 тисяч чоловік і в тюрмах НКВС знаходилось не менше 3-4 тисяч. [3]

Жорна репресивної машини було запущено на повну потужність. Почався пошук шпигунів, диверсантів, „викриття” контрреволюційних організацій. Однією з таких організацій, яка нібито діяла в Бердичеві і була викрита управлінням НКВС Вінницької області (Бердичів адміністративно відносився до Вінницької області) в 1936 - 1937 рр. була контрреволюційна троцькістська організація.

У приналежності до цієї організації за період з 17 серпня 1936 р. і по 23 березня 1937 р. були заарештовані і притягнуті до кримінальної відповідальності за ст.. 54 - 10. ч. 1 і 54 - 11 КК. 11 жителів міста Бердичева, а саме:

Свірський Абрам Меєрович, 1897 р.н., уродженець м. Нікополя Дніпропетровської області, громадянин СРСР, єврей, службовець, колишній член ВКП(б) з 1937 р., сімейний, грамотний, директор 1-го Держшкірзаводу ім. Ілліча. Заарештований 17 серпня 1936 р.

Гігельс Яків Григорович, 1904 р.н., уродженець с. Карюківка Чернігівської області, громадянин СРСР, єврей, службовець, колишній член ВКП(б) з 1927 р., сімейний, грамотний, комерційний директор 1-го Держшкірзаводу. Заарештований 3 жовтня 1936 р.

Резнік Арій Янкелевич, 1893 р.н., уродженець Райгородка Янушпільського району Житомирської області., громадянин СРСР, єврей, із робітників, сімейний, грамотний, колишній член ВКП(б) з 1925 р. голова взуттєвої артілі „Червона Зірка”. Заарештований 10 грудня 1936 р.

Бродецький Микола Мойсейович, 1903 р.н., уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, єврей, із робітників, грамотний, сімейний, колишній член ВКП(б) з 1925 р., завідувач Бердичівського міськземвідділу. Заарештований 22 березня 1937 р.

Шаміс Яків Мойсейович, 1903 р.н. уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, єврей, службовець, грамотний, сімейний, колишній член ВКП(б) з 1928 р., інструктор Бердичівського міського партії. Заарештований 22 серпня 1936 р.

Горинштейн Абрам Хаїмович, 1903 р.н. уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, єврей, службовець, грамотний, сімейний, колишній член ВКП(б) з 1925 р., голова Бердичівської міськради ОСОАВАХІМА. Заарештований 5 лютого 1937 р.

Гонатренко Яків Матвійович, 1900 р. н. уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, українець, сімейний, малограмотний, колишній член ВКП(б) з 1925 р., слюсар Першого Держшкірзаводу ім. Ілліча. Заарештований 5 лютого 1937 р.

Озадовський Яків Шмулевич, 1900 р.н. уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, єврей, грамотний, сімейний, колишній член ВКП(б) з 1925 р., секретар парткому Першого Держшкірзаводу ім. Ілліча. Заарештований 22 серпня 1936 р.

Вовк Хаїм Вольфович, 1885 р.н. уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, єврей, із робітників, малограмотний, сімейний, колишній член ВКП(б) з 1926 р., бригадир каменярів і парторг на 121 військово-будівельній дільниці. Заарештований 5 лютого 1936 р.

Шейнбліт Хаїм Йосипович, 1906 р.н. уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, єврей, службовець, грамотний, сімейний, директор Бердичівської бази шкірсировини. Заарештований 27 вересня 1936 р.

Сапожников Борух Абрамович, 1906 р.н. уродженець і житель Бердичева, громадянин СРСР, єврей, малограмотний, сімейний, колишній член ВКП(б) з 1931 р.,службовець, завідувач їдальнею Першого Держшкірзаводу ім. Ілліча. Заарештований 10 грудня 1936 р.

Всі заарештовані звинувачувались як „учасники” контрреволюційної троцькістської організації, яка нібито існувала в Бердичеві і яку „очолював” Свірський. Всі „члени” цієї організації нібито провадили ворожу роботу на Першому Держшкірзаводі і на 121-й військовій будівельній дільниці. Вони „зривали” виконання промфінпланів, організовували аварії і простой станків. Виїжджаючи в села як уповноважені міському партії „зривали” виконання господарсько-політичних планів, на квартирах у Бродецького, Шейнбліта і Шаміса „проводили” контрреволюційні зібрання, на яких „обговорювали” питання антирадянської діяльності, проробляли троцькістську літературу, серед робітників Першого Держшкірзаводу і

121-ї будівельної дільниці „вели" антирадянські розмови і „вербували" людей в троцькістську організацію.[5]

Заарештовані Резнік А.Я. і Гонтаренко признали себе „винними". Горинштейн А.Х., Озадовський А.Ш., Вовк Х.В., Свірський А.М. визнали себе „винними" частково. Бродецький Г.М., Гітелєс Я.Г., Шейнбліт Х.І., Шаміс Я.М., Сапожніков Б.А. винними себе не визнали. Рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР від 13 червня 1937 р. заарештовані були засуджені: Свірський А.М. - на 8 років тюремного ув'язнення; Резнік А.Я., Бродецький Г.М., Шаміс Я.М., Горинштейн А.Х., Гонтаренко Я.М., Озадовський А.Ш., Вовк Х.В., Шейнбліт Х.І., Гітелєс Я.Г. - на 5 років кожен, Сапожніков Б.А. - на 3 роки виправно-трудових таборів. Всі вони були вислані у Норільський виправно-трудовий табір, відбули термін покарання і виійшли на волю. „Керівник" цієї міфічної організації був звільнений навіть достроково за високі показники в роботі за поданням керівництва Норільського гірничо-збагачувального комбінату. Він поселився і працював в Абакані. Однак 29 грудня 1948 р. був заарештований управлінням НКВС Красноярського краю за те, що нібито знову „займався" троцькістською діяльністю, вів антирадянські розмови. Свірський винним себе не визнав. Рішенням НКВС Красноярського краю він був відправлений на поселення під наглядом органів НКВС. Єдиною підставою для його висилки був факт його арешту і засудження в 1937 р. Лише 26 жовтня 1957 р. Президія Житомирського обласного суду розглянула кримінальну справу за протестом прокурора на рішення Особливої Наради при НКВС СРСР від 13 червня 1937 р. і постановила: протест прокурора Житомирської області задовольнити і карну справу відносно вище названих осіб, звинувачуваних у троцькістській діяльності припинити за відсутністю у їхніх діях складу злочину.[6]

У приналежності до троцькістської організації був звинувачений і 20 лютого 1935 р. заарештований уродженець Бердичева Дубровін-Парицький Володимир Дмитрович. Громадянин СРСР, єврей, член ВКП(б) з 1919 по 1925 р., освіта вища, економіст, закінчив Харківський інститут Червоної професури. Працював заступником начальника інституту ад'ютантів Ленінградської військово-політичної академії №. Толмачова. 20 січня 1936 р. рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР він був засуджений на 3 роки виправно-трудових таборів і висланий у Комі АРСР. „Вина" Дубровіна полягала в тому, що він, працюючи в 1933 р. заступником культпропу ЦККП(б)У підтримував зв'язки з націоналістичним і троцькістським підпіллям і, використовуючи своє службове становище, допомагав українським націоналістам і троцькістам розставляти „свої" кадри для контрреволюційної роботи в урядових установах. У провину йому було поставлено і те, що при обшуку в його домашній бібліотеці знайшли офіційно видані праці Троцького, Зінов'єва, Каменева, Скрипника. Дубровін винним себе не визнав і категорично заперечував свою причетність до троцькістської організації і участь у контрреволюційній роботі. Термін покарання відбував у горезвісному відомому Ухтпечтаборі. Але на цьому його поневіряння не закінчились. 7 липня 1938 р. він додатково був засуджений на 5 років таборів, на щастя це рішення не було виконано і він був звільнений з під варті 16 лютого 1939 р. Після звільнення працював заступником начальника контрольно-планового відділу Північної залізниці НКВС. 16 вересня 1939 р. Указом Президії Верховної Ради СРСР за роботу на будівництві Північно-Печорської залізниці нагороджений медаллю „За трудову доблесть". 14 лютого 1956 р. Верховний суд УРСР прийняв ухвалу: постанову Особливої Наради НКВС від 20 січня 1936 р. скасувати, а карну справу закрити за відсутністю у діях Дубровіна складу злочину. [7]

Наступною жертвою свавілля органів НКВС став житель Бердичева Даїн Давид Герш Нусен-Беркович, громадянин СРСР, єврей, штампувальник Бердичівського заводу „Металооб'єднання", згодом секретар комітету заводу. Заарештований 27 лютого 1936 р.

Звинувачувався за ст. 54-10 КК УРСР - контрреволюційна троцькістська діяльність. Компрометуючим доказом контрреволюційної діяльності Даїна стала книга „Уроки Жовтня", яку знайшли при обшуку. 15 липня 1936 р. рішенням Особливої Наради при НКВС СРСР Даїн був засуджений на 5 років виправно-трудових робіт.[8]

У 1937 - 1938 рр. міськвідділом НКВС Бердичева була „викрита" ще одна підпільна єврейська сіоністська організація. Її ядро „складали" єврейські клерикали, колишні „члени" буржуазно-націоналістичної організації сіоністів рабинату. Виникла вона нібито у 1929-1930 рр. Засновниками організації були єврейські цадики (служителі релігійного культу), які емігрували за кордон і створили в ряді країн „Комітет допомога євреям СРСР".

За дорученням цадика Шнеерсона, який знаходився у Ризі, була „створена" підпільна мережа ієшиботів (єврейська вища школа) в яких готували рабинів. Ці підпільні ієшиботи утримувались за рахунок коштів, які надходили із-за кордону, - Під покровом релігії члени цієї організації нібито протягом кількох років „проводили" активну контрреволюційну ро-

боту серед єврейського населення Бердичева прищеплюючи йому ненависть до радянської влади і її органів, виховували молодь в націоналістичному дусі, а також „розвивали” у євреїв еміграційні настрої, спонукаючи їх до виїзду в Палестину.

У приналежності до клерикальної сіоністської організації у Бердичеві були заарештовані - М.Н. Білоцерківський, А.С. Кац, Г.Л. Тверський, Є.С.Харкац, Ш.Ц. Харитон, І.С. Шиндер, Ш.А. Фрідман.

Хто ж були ці люди і чим вони завинили перед радянською владою? Знайомство з особливими справами заарештованих дає відповідь на поставлене запитання.

Білоцерківський Моїсей Нухимович - 1887 р.н., уродженець містечка Паволоч Сквирського району Київської області, житель Бердичева, освіта початкова, займався ремонтом примусів на дому.

Кац Аврум Бер-Борух Срулевич - 1893 р.н. уродженець Білогородки Ізяславського району, Кам'янець-Подільської області, житель Бердичева, єврей, освіта початкова, походив із родини єврейського духовенства, кантор.

Тверський Говшей Лейбович - 1902 р.н., уродженець містечка Мур-Кирилівці Новоушицького району Кам'янець-Подільської області, житель Бердичева, єврей, освіта початкова, походив із сім'ї служителів культу.

Харкац Єнта-Мінца Срулівна - 1903 р.н., уродженка і жителька Бердичева, єврейка, освіта середня, касир аптеки, походила із родини торговців,

Харитон Шмуль Цудинович - 1875 р.н., уродженець і житель Бердичева, єврей, освіта початкова, рабин у похоронному товаристві, походив із сім'ї служителів культу.

Шиндер Іцко Срулевич - 1889 р.н., уродженець і житель Бердичева, освіта початкова, кравець-кустар.

Фрідман Шулим-Зися Ронович - 1895 р.н., уродженець Одеси, житель Бердичева, освіта початкова, рабин.

„Вина” Білоцерківського полягала в тому, що він розповсюджував чутки про загибель радянської влади, „організовував” збір коштів для створення ієшиботів, „агітував” євреїв за виїзд у Полестину. Харкац „входила” до складу керівних органів контрреволюційної сіоністської організації в Бердичеві, „організовувала” і „керувала” гуртками по вивченню івриту, „вела” агітацію і „вербовку” серед єврейської молоді за виїзд у Палестину. Фрідман був рабином у містечках Миропіль і Романів „проводив” агітацію (не вказану яку) серед кустарів і „контрреволюційну роботу”, і виступав проти переселення євреїв у Біробіджан.

10 травня 1938р. постановою трійки УНКВС по Житомирській області згідно зі статтями 58-10, 58-11 КК УРСР всі вище названі 7 чоловік були засуджені до вищої міри покарання - розстрілу. Вирок виконано через місяць 10 червня 1938р. Лише через 20 років безвинно засудженні люди були реабілітовані, а карну справу проти них припинено за відсутністю в їхніх діях складу злочину. [9]

Сталінський терор розв'язаний проти власного народу не лише позбавив волі і життя маси людей, він розтлівав тих, кого минула трагічна доля. Гинула віра людей у добро, справедливість, знецінювались авторитети, тьмяніли ідеали, і навпаки, заохочувались ганебні вчинки - доноси, провокації, наклепи. Світле майбутнє у яке вірили і якого прагнули люди, зіткнулося в ті роки з жорстокістю, соціальною незахищеністю, скаліченими долями мільйонів людей.

* * *

1. Історія України. Нове бачення. У 2 томах. Том 2. К. 1991 - С.251.
2. О.Д. Бойко. Історія України. - К.2002. - С.425.
3. Державний архів Житомирської обл., (далі ДАЖО). Ф.р - 50 13, оп. 2, спр. 5411 - П, т. 19, арк. 405-406.
4. ДАЖО. Ф. Р - 5013, оп. 1, спр. 3726 - П, арк. 371-374.
5. Там само. Спр. 3726 - П, т. 11, арк.. 15; т.
6. Там само. Спр 3726 - П, т. 12, арк.. 40-44
7. ДАЖО. Ф. Р. - 5013, оп. 1, спр. 16859 - П, арк. 13-14, арк.. 80, 122.
8. ДАЖО. Ф. Р. - 5013, оп. 1. опр. 21136, арк. 8, 99, 117.
9. ДАЖО. Ф. Р. - 5013, оп. 1, спр. 5926 - П, арк. 137-148; 143-150.